

De Vriendenkring

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)
website: www.Quakers.nu; 88e jaargang nr. 5, mei 2017

Bloemen bloeien bij het meeting house van de Quakers in Ramallah, een oase van stilte te midden van veel bouwactiviteiten rondom.

De Vriendenkring

ISSN: 0167 – 3807

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

Abonnementsprijs:

Nederland	€25,00 per jaar
Europa	€35,00 per jaar
Wereldwijd	€35,00 per jaar
Email abonnement (PDF)	€5,00 per jaar

Bankrekening: (IBAN) **NL31 TRIO 0390 3895 60** t.n.v. Maandblad De Vriendenkring te Assen. Voor buitenland: BIC:TRIONL2U.

Nieuwe abonnees en adreswijzigingen: dickkamma@ziggo.nl

Redactieleden:

Eindredactie: Sytse Tjallingii, Van Nispensingel 5, 8016 LM,
Zwolle, tel. 038-4608461/06-40030923,
email: vriendenkringredactie@gmail.com,

Administratie, Abonnementen, Verzending en Financiën:

Dick Kamminga dickkamma@ziggo.nl

Schrijver: Hylkia Nieuwerth

Correctie: Hylkia, Corien van Garderen en Frieda Oudakker

Redactielid/leden: Wils 't Hart en vacature

Voor abonnees met gezichts- of leesproblemen was er een gesproken versie van De Vriendenkring. Als je hier behoefte aan hebt neem dan contact op met de redactie.

Kopij voor De Vriendenkring is heel erg welkom voor de 15^e van iedere maand! (tenzij anders afgesproken).

Zie ook de tips en aanwijzingen voor auteurs op:

<http://Quakers.nu/nl/Vriendenkring/Tips%20%20voor%20Auteurs>

De Vriendenkring staat in kleur op de website, waar je nog een schat aan aanvullende en actuele informatie over de Quakers vindt.

Bezoek daarom geregeld de Quaker website:

www.Quakers.nu

In dit nummer:

Van de redactie.....	4
Love is come again.....	5
Hier ben ik.....	6
Piet Kruithof, een strijdbare Vredesactivist	7
In liefdevolle solidariteit	13
Bevrijd je uit je eigen gevangenis	17
INLIA	20
Voor een vreedzaam Europa	22
Vrienden van QCEA	25
Uitverkochte QCEA bioscoop.....	26
QCEA Vergadering.....	28
Waarom ik deelneem aan ‘Stop fuelling war’?:.....	29
Vredesmanifestatie bij Wapenbeurs ITEC in Rotterdam	30
Paaszondag in Ramallah	32
Peace Like a River	34
Is de seculiere staat haalbaar en wenselijk?	35
EcoQuaker:.....	38
Handen en Voeten:.....	41
Een stukje geschiedenis.....	41
Vrienden in het hele land	42
Waar zijn Quakerbijeenkomsten?	43
Ramallah Meeting House	44

Quaker-meeting in Zuid-Nederland

staat gepland voor 11 juni 2017.

Aanvang: 11.30 uur

Plaats: Distelbeemd 51, 4907GW

Oosterhout We zullen dan te gast zijn

bij Michel Westerman. E: Michel

Wester-

man<michelwesterman@casema.nl>

Met vVriendelijke groet, mede na-

mens Hennie Jansen en Dineke

Lucas,

Corien van Garderen 076-8502421 /

06 274 474 44

Van de redactie

Net weer terug van Israël en Palestina, kan ik mij met extra inspiratie aan deze Vriendenkring wijden. Elke reis ontdekken we weer dat onze vriendenkring heel groot is. Zo ontmoeten we veel Joodse, Moslim en Christelijke vrienden. In Ramallah maakten we de paasmeeting van de Quakers mee (zie blz 23). We voelen ons hier helemaal thuis, het is inspirerend hoe spiritueel en betrokken met de wereld de mensen (uit de hele wereld) zijn die hier samenkomen! Ook is het heel erg de moeite waard de enige Quaker in Israël weer te ontmoeten in Jeruzalem en met haar onze en haar ervaringen te delen. Echte vrienden allemaal!

De paastijd roept bij sommigen gemengde gevoelens op. Aan de ene kant het boeiende paasverhaal met de kruisiging en de wederopstanding. Aan de andere kant de vercommercialisering, de bezetting, de muur en de checkpoints, die een grimmige sfeer creëren. De musical 'The Passion' van de EO trekt heel veel kijkers, maar critici willen meer diepgang. Het is zo belangrijk om zelf de emoties van het paasverhaal te beleven en in stilte naar binnen te gaan om te zoeken wat het met ons doet en wat wij er voor inspiratie uit kunnen halen voor onze rol in de wereld. De boodschap van het paasverhaal zie ik als een boodschap van verzet tegen onrecht en wreedheid, tegen soldaten die geweld gebruiken en tegen het ophitsen van een grote massa mensen om onrecht te legaliseren. Hoeveel is er veranderd in die twee duizend jaar? Niet alleen in Israël zien we hoe de angst die gezaaid wordt door eenzijdige berichtgeving tot een roep om bewapening leidt. Het vredesgetuigenis is een Quaker concern vanuit de begintijd, het verdient juist nu weer alle aandacht! Opstaan voor vrede en tegengaan van bewapening is een kwestie van het voortbestaan van de hele mensheid! In deze Vriendenkring valt er veel te lezen over wat Quakers doen tegen deze golf van bewapening in Europa en in de wereld. Soms worden we pessimistisch en dreigen we ons geloof in een vredelievende wereld te verliezen. De graankorrel rust lange tijd in de donkere koude aarde, maar als het warmer en vochtiger wordt, groeit hij tot een rijke tarwe-aar uit. Het is uit deze metafoor dat we inspiratie kunnen putten. Bij ons bezoek aan een van onze Palestijnse vrienden, liet het dochtertje zien dat zij voor een kikkervisje zorgde en zij vroeg wat ze het te eten zou kunnen geven. Het is toch onbegrijpelijk wat voor een onvoorstelbare transformatie er nodig is om van een klein visje een echte kikker te worden? Laten we in dit soort wonderen blijven geloven! Ze komen overal om ons heen voor, als we er maar oog voor hebben. Veel inspiratie toegewenst bij het lezen van deze Vriendenkring!

Sytse Tjallingii (redacteur)

Love is come again

door John M.C.Crum 1873 - 1958 No 84 van Sing in the Spirit, a Book of QuakerSongs, gezongen in de Quaker meeting in Ramallah

NOËL NOUVELET

The musical score is written in G minor, 2/4 time, with a capo on the 3rd fret. It consists of three staves of music. The first staff contains the first line of lyrics: 'I. Now the green blade ris - eth from the bur - ied grain, wheat that in the'. The second staff contains the second line: 'dark earth ma - ny days has lain. Love lives a - gain, that with the dead has'. The third staff contains the third line: 'been; Love is come a - gain, like wheat that spring - eth green.' Chord symbols are placed above the notes: Gm, Cm, D7, Gm, C, Em, Am, B7, Em, C, A, Gm, C7, F, Gm, A, Em, F#, D, Gm, Em, C, Gm, Em, C, D7, Gm, Em, D, B, Gm, Em, C, Gm, Em, C, D7, Gm, Em.

I. Now the green blade ris - eth from the bur - ied grain, wheat that in the

dark earth ma - ny days has lain. Love lives a - gain, that with the dead has

been; Love is come a - gain, like wheat that spring - eth green.

2. In the grave they laid Him, Love whom we had slain,
Thinking that He'd never wake to life again,
Laid in the earth like grain that sleeps unseen:
Love is come again, like wheat that springs up green.

3. Up He sprang at Easter, like the risen grain,
He that for three days in the grave had lain;
Up from the dead my risen Lord is seen:
Love is come again, like wheat that springs up green.

4. When our hearts are saddened, grieving or in pain,
By Your touch You call us back to life again;
Fields of our hearts that dead and bare have been:
Love is come again, like wheat that springs up green.

vertaling:

1. Nu het groene blad uit de begraven korrel komt. Tarwe dat in de donkere aarde vele dagen heeft gelegen. Liefde leeft weer, dat wat dood geweest is. Liefde is weer gekomen, zoals tarwe die weer groen opgroeit.
2. Zij legden Hem in het graf, Liefde die wij hadden gedood. We dachten dat Hij nooit weer wakker zou worden en leven. Hij lag in de aarde, zoals graan dat onzichtbaar slaapt. Liefde is weer gekomen, zoals tarwe die weer groen opgroeit
3. Omhoog sprong Hij met Pasen, zoals de opgegroeide graankorrel. Hij die drie dagen in het graf lag. Uit de dood is mijn opgestane Heer gezien. Liefde is weer gekomen, zoals tarwe die weer groen opgroeit.
4. Als onze harten verdrietig zijn Door Uw aanraking roep je ons weer tot leven. Velden van onze harten, die dood en kaal zijn geweest Liefde is weer gekomen, zoals tarwe die weer groen opgroeit.

Hier ben ik

Uitleg aan een jongen van 10 en aan ons allemaal

Uit de Veertigdagen kalender van de Doopsgezinde gemeentes van Noord-Nederland, ingezonden door Wils 't Hart

Pablo Neruda

Weet je, in Chili, in Zuid-Amerika, daar hebben de meeste mensen het heel erg arm. En toen kwam er een president, Salvador Allende en die werkte er heel hard voor dat de rijken beter met de armen gingen delen. Maar op een kwade dag hebben de rijken Salvador doodgemaakt. En heel veel van zijn vrienden en helpers. Eén heette Pablo Neruda, die hele mooie liederen maakte. En toen de mensen de kist van Pablo in het graf lieten zakken riep ineens iemand: “Pablo Neruda, waar ben je?” Even bleef het stil. En toen was er ineens een stem uit het volk die riep helder: “Hier ben ik!” En weer die vraag: “Pablo Neruda, waar ben je?” En al meer stemmen: “Hier ben ik!” En toen riepen ze ook andere namen, van vrienden die omgekomen waren, en die van Salvador ook: “Salvador Allende, waar ben je?” En al die mensen riepen, heel sterk riepen ze: “Hier ben ik!”

Zou het zo ook niet gegaan zijn bij de vrienden van Jezus? Zij wisten dat Hij dood was, maar langzamerhand wisten ze nog veel dieper dat Hij dwars door de dood heen leefde. Dat Hij nog steeds met ons bezig is, van ons houdt en ons roept, Hem achterna.

Piet Kruithof, een strijdbare Vredesactivist

21 juli 1924- 12 maart 2017

Piet Kruithof heeft een onuitwisbare indruk op velen binnen en buiten de Quakers gemaakt. Het artikel uit Volkskrant van 12 april geeft een mooi overzicht van wie Piet was. Daarna volgen enkele kortere en langere impressies van wat ik als redactie binnen kreeg. Een mooi veelzijdig beeld van Piet komt hieruit naar voren.

PIET KRUIHOF 1924-2017

22 DE VOLKSKRANT
WOENSDAG 12 APRIL 2017

Eerste weigeraar van defensiebelasting

door Peter de Waard

In 2004 wijdde het radioprogramma 'Theater van het Sentiment' een uitzending aan Piet Kruithof, de man die 25 jaar daarvoor - in 1979 - als eerste uit principe weigerde bij te dragen aan de begroting voor defensie.

Hij weigerde daarom een deel van de aanslag van zijn inkomstenbelasting af te dragen. De fiscus accepteerde dit niet en stuurde de deurwaarder op hem af.

Maar sympathisanten kochten daarop tijdens de executoriale veiling de inboedel voor vaak maar enkele gulden op, zodat het bij hem kon blijven staan.

Kruithof zou tot het einde van zijn leven weigeren een cent belasting voor bewapening te betalen. 'Na zijn pensioen ontstond een soort gewapende vrede. De overheid hield gewoon een deel van zijn ambtenaren pensioen in', zegt zijn neef Dik Kruithof. Ook aan vredesoperaties wilde hij niet bijdragen. *'Peacekeeping, my fool!'* riep hij na de Brits-Amerikaanse invasie in Irak in 2003.

Piet Kruithof die na de dood van zijn vrouw Gretel in 1997 in Sittard was gaan wonen, overleed op 12 maart. Hij was 92 jaar.

Kruithof werd geboren in Roermond, waar de NS zijn vader als spoorwegambtenaar naar toe had gezonden. Die was niet gelovig en in de jaren dertig actief in de vakbond en de SDAP. Nadat hij als SDAP-er in de gemeenteraad was gekomen, kwam hij in aanvaring met het episcopaat. Hij werd overgeplaatst naar Heerlen, waar hij voorzitter werd van de SDAP in de oostelijke mijnstreek. "Samen met mijn moeder Siën, broer Arp en met mij erbij vormden we thuis een mini-SDAP" zei Piet Kruithof. Het gezin was ook sterk antimilitaristisch.

Tijdens zijn opleiding aan het gymnasium in Maastricht kwam Piet via een vriendin in contact met christelijke jongeren. Hij raakte gefascineerd door de vrijzinnig hervormde gemeenschap en deed belijdenis. Na de oorlog kwam hij in aanraking met de Quakers, een uiterst vrijzinnige en idealistische geloofsrichting waarvan ook de schrijver Jan de Hartog lid was.

Aanvankelijk wilde Piet kinderrechter worden. Maar hij brak zijn rechtenstudie af, toen hij in een jongerenkamp (van de Service Civil International, aanvulling red.) kon gaan werken.

Uiteindelijk zou hij voor UNESCO als ontwikkelingswerker uitgezonden worden naar Bolivia, Vietnam en Belgisch Congo.

De Twee kinderen (Marijke en Arp, aanvulling red.) die hij met zijn vrouw kreeg, waren de reden om in 1960 naar Nederland terug te keren. Hier werkte hij eerst voor de charitatieve Bernard van Leer Foundation van de vatenfabriek Van Leer, later voor het ministerie van CRM en daarna voor de gemeente Amsterdam.

In de jaren zeventig werd Kruithof een echte activist. Hij wilde zijn standpunten dat 'geen geld voor geweld moest worden gegeven' en dat 'Chisten zijn en wapens dragen niet samen gaan' in praktijk brengen.

Vele kerkbladen schreven erover en het IKV (Inter Kerkelijk Vredesberaad) en het Komitee Kruisraketten Nee, pakten het op. Er kwam zelfs een actiegroep Weigering Defensie-Belasting (WDB) tot stand, waar zich 32000 sympathisanten bij aan sloten. Die maakten het voor Piet Kruithof mogelijk om een proces tegen de staat aan te spannen. En hoewel hij van de rechter geen gelijk kreeg, gaf hij nooit op. 'De mensen zijn nog steeds aanspreekbaar', zo betoogde hij.

Hij ontdekte ook na zijn pensionering nieuwe visies en gaf de moed niet op. Hij volgde de gebeurtenissen in de wereld op de voet en correspondeerde met tientallen vrienden in Amerika.

Daarnaast vertelde de defensieweigeraar eindeloos over zijn herinneringen. 'Als hij op zijn praatstoel zat, moest je hem niet onderbreken', aldus Dik Kruithof.

Thea Droog:

Mijn eerste herinnering aan Piet stamt uit het jaar 2000.

Als attender was ik toen aanwezig op een zomerbijeenkomst in Cambridge. Ik liep wat verloren rond en ging eens kijken bij de voorraad boeken, waar ik nog geen weg in wist te vinden. Piet heeft me toen aangewezen welke deeltjes goed leesbaar waren en welke paar boeken ik als basis het beste kon doornemen.

Hij was het vriendelijkste gezicht dat ik daar toen ben tegengekomen.

Marianne IJspeert:

Ik herinner me Piet als een bevlogen vredesactivist, Quaker in hart en nieren en wereldburger met een indrukwekkende talenkennis. In de Amsterdamse Maandvergadering vormde hij samen met Mien Schreuder en Tjeerd Dibbits een commissie die zich bezighield met een actualisering van de Raadgevingen en Vragen. Destijds dachten zij ook al na over een herziening van Leven uit het Innerlijk Licht. Op Open Tafels en bijeenkomsten bij Vrienden thuis was Piet vaak aanwezig met een boeiende inbreng. Zijn concern voor een volkspetitionnement, een soort referendum, over de kernwapens werd helaas niet overgenomen door de AMV, maar wij steunden hem in zijn individuele concern. Het volkspetitionnement is er gekomen, maar de kruisraketten helaas ook. Piet speelde hoog spel met zijn weigering belasting te betalen voor militaire doeleinden en ijverde voor een wettelijke regeling hiervoor.

Piet was geboren en getogen in Limburg en wanneer iemand over Nederland-Nederland sprak als over ‘Holland’ kon die op een reprimande van Piet rekenen. Holland was immers slechts een deel van de Nederlanden!

Piet had uit zijn verleden als ontwikkelingswerker en zijn vele reizen veel internationale Quakercontacten en de Wereldconferentie van 1991 was wat dat betreft voor hem een feest. Ook heeft hij jarenlang de Britse jaarvergaderingen bezocht. Hij was een trouw deelnemer aan Grensbijeen-

komsten en stond er samen met de Boelsma's op dat daar geen Engels gesproken zou worden. Toen Piet naar Sittard verhuisde namen de contacten net de AMV af, maar hij vond aansluiting bij een Duitse Maandvergadering vlak bij de grens.

Verslagminuut (ingezonden door Jan de Winter):

Op verzoek van de Amsterdamse Maandvergadering (AMV) minuut 07-30 zijn op 22 februari 2008 Christopher Beck en Jan de Winter bezoe-kende Vrienden bij Piet Kruithof in Sittard geweest.

Piet had de AMV per E-mail op 11 dec. 2007 daarom verzocht vanwege een probleem dat op zijn weg kwam en waarbij hij steeds sterker het ge-voel kreeg daarin te moeten handelen. Het betreft een groep met de naam Mandaean (Mandeeërs). Dit zijn Pre-Judaeïsche gnostische-gelovigen uit Irak en Iran wier taal, cultuur, geloof en existen systematisch wordt uitgeroeid. Van de oorspronkelijke populatie van 60 á 70.000 zielen is ruim 1/3 vluchteling in omringende landen Syrië en Jordanië, ongeveer een zelfde aantal is nu woonachtig in Australië, Verenigde Staten, Cana-da en Zweden, ongeveer 3 á 5000 leeft incognito nog in Irak. Meer dan 10.000 zijn er al vermoord.

Piet heeft, ook in internationale contacten met anderen die dit probleem als zeer ernstig nemen, zich in de materie verdiept en ziet mogelijkheden om aanzetten te doen om concrete hulp in gang te zetten teneinde voor deze groep een nieuwe plek op de wereld te vinden. Daarvoor is nog een lange weg te gaan en samenwerking te zoeken.

Uit het gesprek met Piet is ons gebleken dat de roeping om zijn schouders daaronder te zetten authentiek en oprecht is. Hoe dat verder uit zal kun-nen werken is in dit stadium nog niet te beantwoorden. Op dit moment heeft Piet vooral contacten met mensen in de Verenigde Staten die zich ook inzetten voor de situatie van de Mandaean.

Dat deze zaak hem beweegt tot verdere stappen verdient het, en maakt het noodzakelijk dat Vrienden uit zijn Maandvergadering hem in het licht houden en hem dragen ter ondersteuning bij zijn gang binnen de Quaker structuren.

Kees Nieuwerth (als aanvulling op het volkskrant artikel):

Piet heeft niet alleen gewerkt voor ontwikkelingssamenwerking via UNESCO, maar ook als longterm vrijwilliger van de SCI (Service Civil International) Dit is de internationale vrijwilligerskamp beweging van de Zwitserse Quaker Pierre Ceresole. De Nederlandse tak heette Internationa-le Vrijwillige Hulpdienst (IVH), maar heet nu Vrijwillige International Actie (VIA). Marius en Marianne Boelsma en Chris Hollander, waren hierin actief.

Inge Herrebout:

Piet Kruithof: een Vredesvriend is heengegaan.

Als ik aan Piet denk, denk ik aan een wervelwind. Zo aanwezig, zo vol van verhalen, zo vol van vredesinitiatieven, zo vol van reisverslagen, zo

vol van zijn vreugde om je te zien en een goede gastheer voor je te zijn, dat het bijna overweldigend was. Je hoefde eigenlijk niets te zeggen, alleen maar te luisteren naar verhalen over zijn avontuurlijke, internationale en niet altijd gemakkelijke leven.

Op de achtergrond was zijn lieve vrouw Gretel, die iedereen die Piet met zich meebracht - al was die midden in de nacht van Schiphol gehaald - in hun gastvrije woning in Oegstgeest ontving en verzorgde. Zij was de stabiele factor in het roerige leven van Piet. Vooral in de kersttijd was het een feest om bij hen te zijn, en je te laten onderdompelen in de kerstsfeer met een prachtige kerstboom met veel zelfgemaakte versierselen overall en natuurlijk echte kaarsen in de boom. En de geur van zelfgebakken koekjes en Weihnachtsgebäck, waarvan je mocht eten wat je maar wou en zoveel als je wilde.

Dit bracht vlak na de oorlog, toen Duitse jongeren als verzoeningsteken naar Nederland werden gehaald, bij hun Nederlandse gastouders beroering, omdat die Duitse jongens en meisjes zo brutaal gewoon alle koekjes die op een schaalje lagen, achter elkaar hadden opgegeten.... Een goede Duitse gewoonte! Piet kon het smakelijk vertellen.

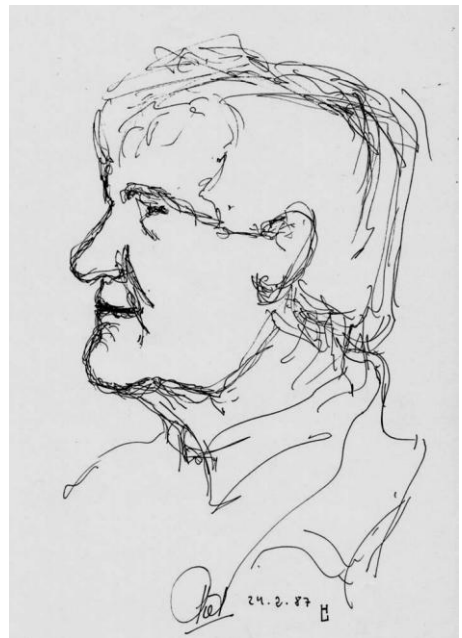
Ontelbaar zijn zijn de vredesinitiatieven en vredesmarsen waaraan hij – met of zonder de Quakers – heeft meegedaan. Hij was er altijd met zijn gekleurde vredessjaal bij en heeft die als geschenk vaak meegenomen naar Vrienden in het buitenland, die hij graag en regelmatig bezocht. Zijn weigering om defensiebelasting te betalen was een voorbeeld.

Hij heeft de leeftijd der zeer sterken bereikt en is in vrede overgegaan.
Dank voor je leven, Piet.

Marlies Tjallingii:

De laatste keer dat we Piet zagen was op de terugweg van logeren bij vrienden in Sint Geertruid, twee jaar geleden. Piet vond het heel fijn om ons te zien. We werden onthaald met thee en lekkers. Piet zat vol verhalen en vertelde aan een stuk door. Als wij iets wilden toevoegen of vragen raakte hij in de war en dan zei hij: laat mij maar vertellen en luisteren jullie maar.

Zo ging dat. Wat een enthousiasme

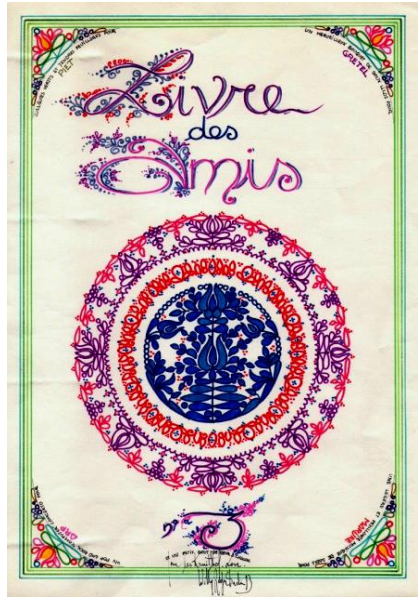

Zelfportret van Piet uit 1987

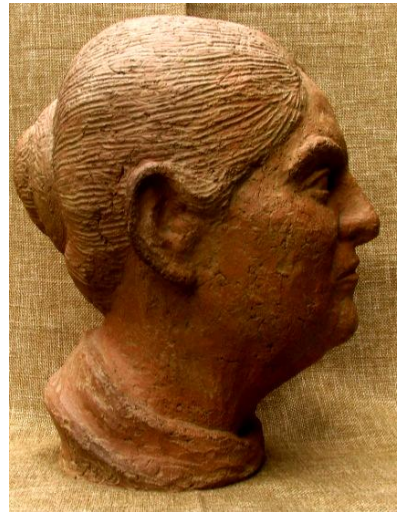
over de dingen die hij had gedaan en die hij nog deed. Hij was zeer betrokken bij de wereld en bij onrecht in de wereld. Dat had voor hem de overhand. Hij was toen bezig met het fotograferen van al zijn kunstwerken. Dat deed hij met Arp zijn zoon, broer van Marijke. Wij kregen een DVD met alle kunstwerken van hem toegestuurd. Het is een geweldige collectie. Hierbij enkele van de beelden die me nu aanspreken.

Toen wij in 1980 terug kwamen uit Mozambique, omdat Maarten ziek was, hebben we gewoond in het Hendrik Kremerhuis in Oegstgeest, dat was vlak bij waar Piet en Gretel toen woonden. Gastvrij als ze waren werden we uitgenodigd voor het eten en ik kan me herinneren dat de Kerstboom in de kamer stond en dat daarin briefjes hingen met namen van mensen erop. Prachtige symboliek en ik heb warme herinneringen aan die tijd en de gastvrijheid die we toen ook van Piet en Gretel ontvingen.

Uit het bij het overlijdensbericht ingesloten verhaal over de laatste dagen: De dokter en Piet zelf ook dachten eerst dat de klachten van zich niet zo lekker voelen, te maken hadden met het zich te druk maken over de gang van zaken in de wereld en vooral over Donald Trump en de gevolgen daarvan voor de VS en de wereld. Maar later kwam er pijn op de borst en benauwdheid en bleek dat er een hartinfarct was. Hij gaf herhaaldelijk nadrukkelijk aan niet verder behandeld te willen worden. Marijke was bij hem toen hij rustig insliep. Hij is 92 geworden en zoals hij zelf in deze laatste dagen nog een paar maal zei: "Ik heb een rijk leven gehad en het is goed zo!"

borduurwerk met in de hoeken: Piet, Gretel, Marijke en Arp

aardewerken portret van Gretel

In liefdevolle solidariteit

door Jean Zaru, Ramallah meeting, vertaling en bewerking. Nel Bennema

Pasen 2017

Vanuit het land Palestina zend ik jullie mijn liefdevolle groeten als zusters en broeders, zowel van ver als van dichtbij. Nog maar een paar dagen en dan zal onze Vastentijd zijn hoogtepunt bereiken als wij Palmzondag vieren, nadat we iedere dag van de Heilige Week in onze geest daarmee bezig waren, gebedsdiensten bijwoonden en in stilte hebben gereflecteerd. Goede Vrijdag is een dag van droefheid, die ons herinnert aan de kruisiging van Christus. Voor ons Palestijnen herinnert de kruisiging ons in zekere zin aan onze eigen pijn en langdurig lijden.

Cakes, eieren en reisvergunningen.

Maar uiteindelijk is daar de Opstanding en dit is een tijd van vreugde, hoop en samen delen. In Palestijnse gezinnen bakken we kleine cakes voor deze gelegenheid die rijk zijn aan symboliek. Deze cakes worden bij Christenen en ook bij Moslims gebakken voor hun eigen specifieke gelegenheden. Gekleurde eieren geven zowel ouderen als kinderen vreugde als er bij het pellen wordt uitgeroepen: "Christus is verrezen". Allen kijken uit naar familiebijeenkomsten om samen te eten, eieren te zoeken en chocolade paashazen aan de kinderen uit te delen. Anderen moeten reisvergunningen aanvragen om Jeruzalem te kunnen bezoeken voor pelgrimage of gebed.

Intuïtieve compassie.

Mijn gemeenschap houdt vast aan deze zeer betekenisvolle en culturele tradities, maar velen in dit hele Midden-Oosten gebied ervaren veel ellende, lijden en verlies

als oorlogsslachtoffers. Wij voelen hun pijn van zeer dichtbij. Zij zijn ontheemd, dakloos en worstelen om te overleven als vluchtelingen in een koude woestijn, koude zee, of in ongastvrije landen. Zij vertegenwoordigen een hedendaagse versie van de Psalmen en het boek Klaagliederen. Zij roepen: “God, waarom heb je mij verlaten?”. En toch houden velen van hen een onwankelbaar geloof in God, een geloof dat hen een sterke menselijke verbondenheid laat voelen met anderen. Het is deze verbondenheid die ons vasthoudt in een bijna intuïtieve toestand van compassie, die ons oproept om anderen lief te hebben en te verzorgen, ongeacht de verdorvenheid van onze omstandigheden.

Ja, religieuze gelegenheden zijn tijden voor vreugde en viering. Tijdelijk bevrijd van alledaagse verantwoordelijkheden en in het gezelschap van familie en vrienden kunnen we aan de banden van gemeenschap en ervaring iets van de volheid van het leven verlenen. In de meeste culturen is het delen van een feestmaal een onmisbaar deel van iedere viering. Het samen eten is een soort liturgie van dank aan God, die de gemeenschap heeft onderhouden en beschermd. In een viering zijn menselijke wezens in staat om schaarsheid en beperkingen van het dagelijks leven te overstijgen. Vreugde is de emotie die de ervaring van overstromende overvloed en dankbaarheid uitdrukt. Worden we niet geroepen om elkaar in de vreugde en de ellende van het leven in een diepe menselijke verbondenheid vast te houden?

Uitnodiging voor de maaltijd

De open uitnodiging voor een maaltijd is een gelijkenis van het Koninkrijk van God geworden dat naderbij komt. Ongetwijfeld zou Jezus de maaltijd van vriendschap gedeeld hebben met hen die door de religieuze autoriteiten van die dagen waren weggezonden als onwaardige zondaars. In de Schrift lezen we dat Jezus een mysticus was. Hij had levende en herhaalde ervaringen met de Geest. Hij was een opmerkelijk genezer, een leraar van wijsheid en een sociale profeet. Als een uitgesproken criticus van het overheersende systeem was hij ook een organisator, een initiatiefnemer van inclusieve bewegingen, die de sociale grenzen van zijn tijd vernietigden. Wanneer wij Jezus verklaren in zuiver politieke termen, geeft ons dat niet de mogelijkheid om hem volledig te begrijpen, maar we reduceren zijn boodschap ook als we de politieke dimensies van zijn leven, dood en opstanding achterwege laten. Onze strijd tegen de onderling verwante dreigingen van onderdrukking, geweld, oorlog en de vernietiging van het milieu kan en moet worden begrepen als een strijd om het leven. Uitgedaagd door het lijden en de hoop in mijn eigen context en van degenen die aan de rand van het leven staan, ervaar ik deze strijd als

de ineenstorting van het leven en de vrede in Palestina en in het hele Midden-Oosten. Het is een ineenstorting die enorm lijden heeft veroorzaakt en waarvan de gevolgen vele generaties nodig hebben voor herstel.

De weg van transformatie.

Hebben we een theologie van Gerechtigheid en Vrede? Zijn we in staat om structuren van geweld en overheersing te transformeren om te bouwen aan het rijk van God op aarde zoals het ook in de hemel is? Zijn we inclusief en open? Pleiten we voor pluralisme? De weg van transformatie roept ons op om de krachten van dood en vernietiging, zowel in ons als om ons heen, recht in het gezicht te zien. Het roept ons op om oppervlakkige veranderingen en het verplaatsen van meubels in ons leven te verwerpen, of dat nu is in structuren in onze psyche of van de planeet.

Jean Zaru in gesprek met Marlies Tjallingii na de meeting op zondag 16 april in Ramallah

Transformatie gaat om leven. Het gaat om het pad van dood naar leven.

Liefdevolle identificatie.

Jezus bracht Gods rijk op aarde in de praktijk door zijn liefdevolle identificatie met mensen. Door het preken van een boodschap van Gods goedheid voor ieder, zonder uitzondering, sloot Jezus' liefde ook niemand uit. Deze liefdevolle identificatie overschreed alle grenzen en bereikte mensen in alle verschillende aspecten van hun menselijke condi-

tie. Hij behandelde vrouwen met respect en erkende hun rechten in een gemeenschap met ongelijke standaarden. Kinderen waren niet op gelijke manier voorzien van een sociale status die hun grondrechten beschermde. En toch heeft Jezus meerdere malen zijn liefde voor kinderen uitgesproken en een jong kind model gemaakt van hoe we aanwezig kunnen zijn in Gods koninkrijk. Om het rijk van God binnen te gaan moeten we allen worden als een klein kind. Zijn onze landen, leiders en gemeenschappen even inclusief als Jezus was? Ontdaan van alle menselijke waardigheid, uitgeput door langdurige marteling, hulpeloos voor zijn beulen, verlaten door zijn vrienden en schijnbaar ook door zijn God, werd Jezus gereduceerd tot een hulpeloos slachtoffer. Zijn grote lijden beroofde hem echter niet van de spirituele kracht om in het openbaar zijn zorg voor anderen uit te spreken en het maakte ook niet dat hij zich naar binnen keerde, zoals wij zo vaak geneigd zijn te doen. Met enorme geloofskracht bad Jezus voor zijn beulen dat het hun zou worden vergeven.

Een gekruisigde solidariteit.

De gekruisigde Jezus is Gods liefdevolle solidariteit met allen die lijden. Een gekruisigde Jezus laat ons een God zien die altijd bij de slachtoffers aanwezig is. Zelfs met de slachtoffers van de slachtoffers.

De opgestane Christus is onze toekomst. De opgestane Christus wijst ons in de richting van Gods volmaakte wil voor de hele schepping. Dit is de inspiratie die we nodig hebben bij onze inspanningen om de wereld te veranderen.

“God sterft niet als we ophouden om in een persoonlijke godheid te geloven, maar wij sterven op de dag dat onze levens niet meer verlicht worden door de dagelijks weer nieuwe schittering van een wonder vanuit de bron die alle verstand te boven gaat. (Dag Hammarskjöld)

Bevrijd je uit je eigen gevangenis

door Mary Klein, in *The Western Friend*, vert. Nel Bennema

Ieder van ons is ooit uit het warme en knusse huis van de baarmoeder van onze moeder verdreven. Huilend van de schok plonsden we naakt in de winden van de verandering. Een pasgeborene die niet huilt geeft reden tot zorg; terecht uitten we dus onze klachten, vreemdelingen in een vreemd land. En door de jaren heen voelen we soms af en toe de bijtende kou om ons heen: zwendelarij van de vrije markten, bureaucratische regelgeving, diefstal van lonen en banen....

Opgesloten zitten in een te kleine ruimte werkt verstikkend. Aan de kant van de weg gegooid te worden werkt ontwrichtend. Onze wereld is vol gevangnissen die ons opsluiten en ons aan de kant gooien; reële gevangnissen die door de machtigen gebruikt worden om hun wereldse privileges te beschermen, en innerlijke gevangnissen, die wij allen gebruiken om ons af te schermen voor de heftige gebeurtenissen in ons leven.

Ik ben mijn eigen meest wrede cipier. Er zijn vele krachten die mij van binnen dreigen op te sluiten: wanhoop, vervreemding, teleurstelling, hebzucht, verslaving. Iemand moet de cipier gevangen nemen, zelf kan ik dat niet doen.

Maar toch is niet iedere opsluiting verstikkend. Niet iedere vrijlating betekent verlatenheid. Een stevige omhelzing door liefdevolle armen geeft steun voor de dag. Door 's morgens uitgezwaaid te worden met een kus en een boterham word je de wereld ingestuurd die de moeite van het leven waard is. Howard Thurman schreef over "de grote mate van vindingrijkheid in al het leven, een vindingrijkheid die wordt gegaran-

deerd door de onderliggende kracht van het leven zelf”(1949). De liefde voor deze onderliggende levenskracht, de omarming en de verrassing ervan, - deze bevrijden ons uit alle gevangenissen van de wereld. Hoop, eenheid, waarheid, vergevingsgezindheid, edelmoedigheid, eenvoud, deze zouden in mijn innerlijke gevangenis het leerplan moeten vormen als ik de leiding had. Maar die heb ik niet. Mijn enige opdracht is om te leren leven in de waarheid van wie ik ben. Ik leer die waarheid door het leven dat me in stand houdt, te leren liefhebben.

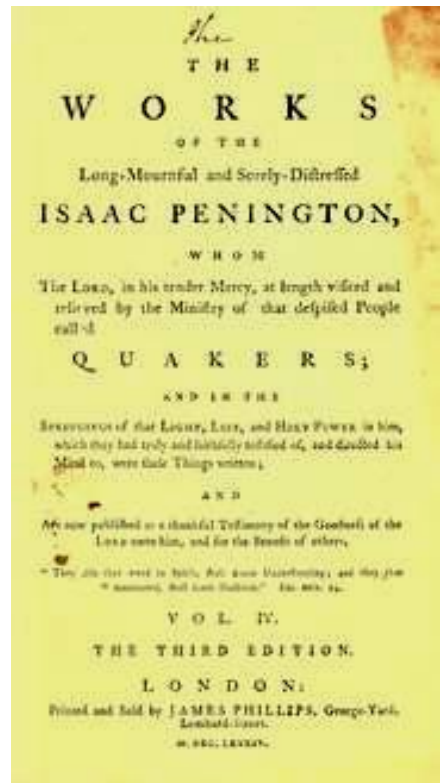
Isaac Penington gebruikte vaak het beeld van het “juk”, als hij de onderwerping aan de waarheid beschreef, onderwerping aan “het leven”. De betekenis van “juk” zou hier het hout zijn, dat trekdieren in het gareel houdt als ze aan het werk zijn. Penington zei: “Let hier goed op: het juk is niet één ding en de vrijheid een ander, maar een en hetzelfde. De kracht van God - het eeuwig leven, het zuivere licht, de goddelijke natuur – is een juk voor de natuur die in overtreding is; maar dat juk is ook het gemak, het plezier, de rust, de vrede, de vreugde, het natuurlijke middelpunt van datgene wat uit God is geboren”(1661).

Iedere week krijg ik talloze e-mails van organisaties met wie ik sympathiseer, met het verzoek om hen te helpen “de gevangene te bevrijden”. Soms geef ik symbolische geldbedragen en soms teken ik actieverzoeken, maar dit zijn “koude” handelingen. Als echter mijn eigen lieve kind of mijn geliefde of mijn dierbare moeder mij vanuit de gevangenis zouden

roepen en mij smeken om hen daaruit te bevrijden, dan zou ik als een gek werken net zolang tot ik hen vrij zou krijgen. De last van de inspanningen voor iemand die je lief is zou een opluchting zijn vergeleken met de last van de ongerustheid..

Iedere gevangene is liefde waard, niet alleen maar mijn eigen relaties, maar ook iedere vijand. En om dat waar te maken “moet dit geworteld zijn in concrete ervaring. Geen hoeveelheid goede gevoelens voor mensen in het algemeen, geen hoeveelheid eenvoudige wensen, is een voldoende vervanging”, zei Thurman*. “Het is dan ook duidelijk dat alleen maar liefde prediken voor elkaars vijanden, of terechtwijzingen uitdelen— hoe hoogstaand ook - dit resultaat tenslotte niet kunnen bereiken.”

Voor ieder van ons zijn er bijzondere personen die we concreet liefhebben, en ieder heeft specifieke velden die we moeten omploegen. Geen hoeveelheid goede gevoelens of zorgvuldig denken brengt hen naar ons of ons naar hen. Maar het is juist in het stille, zachtmoedige en nederige wachten, dat we hebben gevonden wat het betekent om te leven, levend te worden en leven te laten groeien”. (Penington, 1668).

* *Howard Washington Thurman (18 november 1899 - 10 april 1981) was een invloedrijke Afro-Amerikaanse auteur, filosoof, theoloog, leraar en burgerrechten-leider. Als prominente religieuze figuur speelde hij een leidende rol in veel sociale rechtvaardigheidsbewegingen en organisaties van de twintigste eeuw. Thurman's theologie van radicale nonviolence heeft een generatie burgerrechtenactivisten beïnvloed en vormde een belangrijke mentor voor leiders binnen de beweging, waaronder Martin Luther King, Jr.*

INLIA

(International Network of Local Initiatives with Asylum-seekers, partner van kerken, alle vier de maandvergaderingen van de Quakers zijn aangesloten bij INLIA))

"Vergeet de gastvrijheid niet; door haar hebben sommigen zonder het te weten engelen geherbergd" (Hebreeën 13:2)

door John W R van Tilborg, directeur INLIA

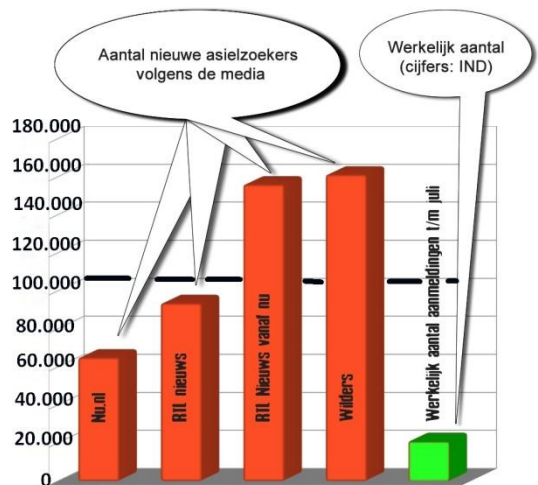
Hoe donker het ook is...

Iemand vroeg mij laatst: *Waarom vangen jullie al die mensen op zonder echt te weten wie ze zijn, wat voor achtergrond ze hebben, zonder te weten welke risico's dat met zich meebrengt?*

Ik vertelde dat wij dat best wel weten hoor: het zijn mensen, ja: mensen. Gewoon mensen, maar dan van ver. Reizigers die veel, en soms alles, hebben opgegeven, soms ook zichzelf zijn kwijtgeraakt. Soms hele onschuldige mensen en soms komen ze rechtstreeks uit de gevangenis aan onze deur. Soms hele lieve beminlijke mensen en soms helemaal geen makkelijke mensen. Wel allemaal met een geschiedenis. Maar het zijn vooral mensen die ondersteuning nodig hebben.

Sommigen zijn ziek, ernstig ziek zelfs; nierziekten, leverziekten, hartfalen, diabetes, psychoses, schizofrenie en zo kan ik nog wel even doorgaan. Anderen hebben geen geloof meer in een toekomst; ze zien geen perspectief meer in hun leven of zien geen weg meer om het leven weer op te pakken en zijn bij de pakken gaan neerzitten, verwijten dit zichzelf of anderen.

Het is soms ook vreselijk moeilijk. Ook voor ons team dat de mensen opvangt en begeleidt. Dat raakt mij ook als ik naar onze medewerkers kijk als ze

<http://www.grutjes.nl/2015/09/leugens-over-aantal-asielzoekers/>

meestal enthousiast, energiek, vol overtuiging en professioneel werken om die beminnelijke en minder beminnelijke mensen, onze gasten, weer op weg te helpen. Hen verder te helpen, omdat stilstaan hen nergens brengt. We willen dat deze mensen weer een toekomst in de hand kunnen nemen door hervestiging -in het eigen land of een derde land – of hier toegelaten worden. In alle gevallen weg van het uitzichtloze, bedreigende bestaan op straat; ongezond voor henzelf en ongezond voor de samenleving.

Veel – en echt niet alleen extreem populistische - politici roepen vooral wat ze denken dat het publiek misschien graag zou horen: *ze moeten het land uit en dus moet je ze niet opvangen, je geeft ze valse hoop*, enz.

Maar het zijn dezelfde politici die deze mensen op straat laten zetten. Op straat zonder geld, zonder eten, zonder onderdak, zonder zorg en zonder begeleiding, de beminnelijke en de minder beminnelijke. Ze gedragen zich alsof ze geen idee te hebben wat ze niet alleen deze mensen, maar de hele samenleving aandoen met deze non-oplossing. Om mensen te laten overleven van wat de straat te bieden heeft . . . . .

En wat nu dan, nu deze mensen eenmaal met niets in handen op straat staan? Hoe kan ik ze dan anders zien - mijn burens, mijn collega's, jou en jouw geliefden, de beminnelijke en minder beminnelijke mensen - dan geboren uit een moeder, schepsels van dezelfde Heer. En van politici die eenvoudig willen scoren over de ruggen van anderen word ik moedeloos. Maar dan weet ik: ieder jaar wordt het toch weer Pasen en dan weten we dat hoe donker het ook is, het licht de duisternis verdrijft.

**VERBLIJF OF VERBLIJFSTATUS VOOR 120 PALESTIJNEN
VERBLIJFSTATUS VOOR 350 VIETNAMEZEN
DOOR INTERVENTIE VAN CHARTERKERKEN EN INLIA**

tekst en afbeelding uit de tentoonstelling van INLIA, die iedere maandvergadering kan lenen (zie . <http://www.inlia.nl/tentoonstelling.html>)

Voor een vreedzaam Europa

afkomstig van de website: www.stopdewapenwedloop.org

“The world is over-armed and peace is underfunded”

Ban-Ki-Moon, former UN Secretary General.

(“De wereld is overbewapend en vrede is onvoldoende gefinancierd” Ban-Ki-Moon, voormalig secretaris-generaal van de Verenigde Naties)

In mei 1950 stelde de toenmalige Franse minister van Buitenlandse Zaken Schuman voor om “een basis te leggen voor gezamenlijke economische ontwikkeling als eerste stap naar een Europese Federatie. Doel was om de toekomst te veranderen van een regio die zich lang heeft gericht op het produceren van oorlogswapens, waarvan vooral zichzelf het slachtoffer werd.” Wat is er terechtgekomen van dit vreedzaam Europa? Anno 2017 verdienen Europese wapenbedrijven veel geld aan oorlog en vluchtelingen. De Europese Commissie wil de wapenexportcontrole uithollen en onderzoeksgeld aan de wapenindustrie geven. En Westerse wapens houden de oorlog in Jemen gaande.

Vluchtelingentragedie

De conflicten in het Midden-Oosten en de vluchtelingentragedie zijn geen natuur-rampen die ons zijn overkomen. Ze zijn het gevolg van Westerse interventies en steun aan dictatoriale regimes door, onder andere, wapenleveranties. Tegelijkertijd verdienen wapenproducenten als Airbus grof geld aan de vluchtenlingentragedie. De wapen -en veiligheidsindustrie, waaronder Airbus, heeft fanatiek en met succes gelobbyd voor militarisering van de grenzen van Europa. Airbus sleepte veel contracten binnen voor het militariseren van de grenzen en kreeg ook het meeste EU subsidie voor ‘veiligheidsonderzoek’ voor grensbewaking. Airbus produceert een breed scala aan ‘veiligheidsproducten’ variërend van helikopters tot radars en communicatiesystemen. Voor meer informatie lees het *Rapport Border Wars* van Stop Wapenhandel en TNI.

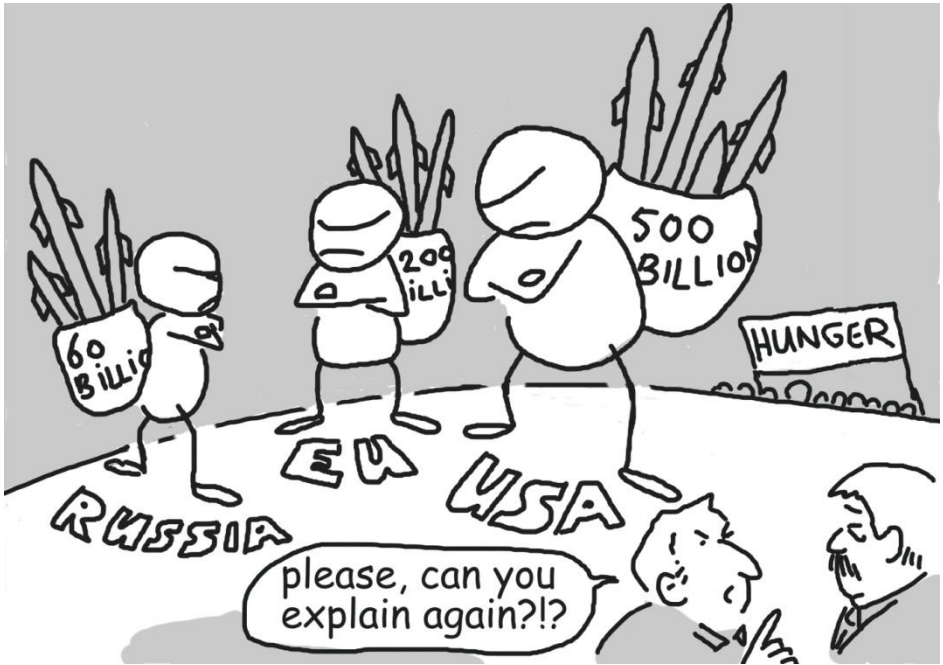

Het verband tussen wapenleveranties en vluchtelingen uit het Midden-Oosten

Video van: www.stopwapenhandel.org/AirbusNietWelkom

Airbus heeft zijn jaarlijkse aandeelhoudersvergadering onlangs in Amsterdam gehouden. Airbus is het 7e grootste wapenbedrijf ter wereld en het op een-na-grootste van Europa. Het bedrijf levert wapens aan discutabele landen over de hele wereld gesteund door het *Nederlandse belastingstelsel, pensioenfondsen* en *Europese subsidies*. Airbus profiteert van het gunstige belastingklimaat voor multinationals in Nederland. Ook Nederlandse pensioenfondsen en banken hebben miljoenen geïnvesteerd in Airbus. ABP spant de kroon, met 95 miljoen euro aan aandelen in Airbus. De militaire tak van Airbus verkoopt onder meer 'multi-role' aanvalshelikopters en verschillende soorten raketten, ook voor kernwapens. Het gevechtsvliegtuig van Airbus, de Eurofighter Typhoon, is in gebruik door de luchtmacht van Saoedi-Arabië, Duitsland, Verenigd Koninkrijk, Italië, Spanje en Oostenrijk. De Eurofighter nam deel aan de oorlogen in Libië, Syrië en Jemen. Einstein zei ooit; “Waanzin is steeds opnieuw hetzelfde doen, en dan verschillende uitkomsten verwachten”. Klinkt logisch. Toch wordt verdere militarisering aangedragen als oplossing voor de problemen veroorzaakt door militaire interventies en wapenleveranties. Nederland en Europa zouden Airbus niet moeten steunen. Alleen de wapenindustrie profiteert van meer wapens, de wereld wordt er niet veiliger op.

tekening Erik Dries

(vertaling: Alsjeblieft kun je het nog een keer uitleggen?)

Een QCEA Evenement om niet te missen!

'Sanctuary Everywhere'

Quaker Peace and Service Witness (QPSW), de Britse Quaker Hulp en Sociale Actie organisatie en QCEA houden in december een conferentie in Brussel. "Sanctuary" duidt op "toevluchtsoord", "vrijplaats" en "heilighoudom". We gaan onderzoeken hoe we Europa kunnen omzetten in een continent dat een thuis biedt, zowel voor alle mensen die momenteel hier wonen als voor andere mensen die hier bescherming zoeken. Als we als Quakers er echt voor willen gaan, voor vrede, dan moeten we aan vrede gaan bouwen lang voordat oorlog in zicht is en die helpen voorkomen. Wat kunnen we nu doen om effectief tegen de huidige stroom op te roeien?

De conferentie vindt plaats in Brussel van 1 - 3 Decemder 2017. Dit jaar weer zo'n 110 Quakers uit 23 Europese landen? Om niet te missen. Voor meer informatie kijk op www.qcea.org/events

Vrienden van QCEA

door Corien van Dorp

Quaker
Council for
European
Affairs

Zondag 26 maart vond de algemene en ledenvergadering van de Vrienden van Quaker Council for European Affairs plaats in Bennekom. Wij werden gastvrij ontvangen in de Commanderie door de Midden- en Zuid-Nederlandse maandvergadering. We namen deel aan de stille wijdingssamenkomst. Ook enkele belangstellenden van de Hervormde Kerk waren er om de stilte te ervaren, daarna was er gezamenlijk koffie en werden we verwend met heerlijk gebak van Els Ramaker.

Bij de lunch deed Andrew Lane, directeur van QCEA, verslag over 2016. Na de transitie van het afgelopen jaar, noodzakelijk door de financiële positie van QCEA en toegenomen kosten van Brussel, zijn de projecten betreffende circulaire economie en gewapende drones afgerond. De focus ligt nu op vrede door middel van stille diplomatie onder leiding van Olivia Caeyman. Zij organiseert eenvoudige maaltijden, waarbij personen die op vredesniveau ver uit elkaar liggen, de gelegenheid krijgen om met elkaar te spreken. Mensenrechten is het volgende thema, wat onlangs opnieuw is opgestart met medewerking van Sylvain Mosson. Na de lunch was de vergadering waar ook vrienden bij aanwezig waren die nog geen lid waren. Het beleidsplan van VVQREA is er ook voor 2017 op gericht QCEA te steunen, zeker de komende twee jaar met Brexit.

We zoeken tevens naar mogelijkheden om QCEA meer bekendheid te geven ook buiten Quakerkringen, juist met de huidige internationale spanningen. Van de leden van VVQREA wordt een bijdrage gevraagd van tenminste 50 euro per jaar; om de drempel laag te houden is het mogelijk om dit geleidelijk in bedragen van 5 euro per maand over te maken. De afgelopen paar jaren zijn we ermee akkoord gegaan om in te teren op onze reserves en hebben we rond de 40.000 euro per jaar afgedragen om QCEA te ondersteunen, waarmee we 4% inkrompen op ons kapitaal. Het streven is om meer fondsen te mobiliseren om QCEA te ondersteunen.

Quaker
Council for
European
Affairs

Uitverkochte QCEA bioscoop

'Shadow world' in Brussel

bron Around Europe april/mei 2017, vertaling Peter van Leeuwen

De EU heeft onlangs besluiten genomen om zijn militaire instituties te versterken. Wat te doen???

Samen met de bij QCEA inwonende European Network Against Arms Trade (ENAAAT) die je ook wel de Europese "Stop de Wapenhandel" zou kunnen noemen, heeft QCEA het aangedurfd een hele bioscoop af te huren! Waarom? Om mensen bewust te maken van de internationale wapenhandel. Bijna 200 mensen kwamen (elk voor €6,-) kijken naar de documentaire "**Shadow World**" (*trailer te vinden op youtube:*

www.youtube.com/watch?v=uGhKXTZrdEU).

Na de film volgde een discussie van publiek met Andrew Feinstein die het boek schreef waarop de film gemaakt was en Laetitia Sédou (European Network against the arms trade). De discussie werd geleid door QCEA's Olivia Caeyman (vredes programma). Twee leden van het Europees Parlement hebben gereageerd op de presentaties en context gegeven over het veiligheidsbeleid van de EU. Ook het publiek heeft actief deelgenomen aan de discussie die werd afgesloten met vier organisaties die zich richten tegen wapenhandel of alternatieve antwoorden op onveiligheid voorstellen, zoals Saferworld en Vredesactie.

De documentaire, **Shadow World**, onthult de harde realiteiten van de internationale wapenhandel en zijn rol in de wereldeconomie. Het werpt een licht op de medeplichtigheid van overheden en inlichtingendiensten, gerechtelijke instanties en wapenfabrikanten en bewijst hoe dit corruptie bevordert, economisch en buitenlands beleid bepaalt en democratie ondermijnt. Het evenement was een groot succes en was al snel uitverkocht! Het bood studenten, activisten, professionals in de private sector, jong en oud, Belgisch en internationaal, helderheid over de rol van de wapenindustrie en de impact ervan op vrede en veiligheid. Tegelijk was dit een kans om de

bezorgdheid over deze kwesties uit te wisselen. QCEA was verheugd dat bijna 200 mensen voor dit evenement kwamen. Culturele activiteiten bieden een belangrijke ingang om zaken rond "veiligheid" te heroverwegen. Dit past ook mooi binnen de nieuwe QCEA benadering (mensen in contact brengen en aan het denken zetten).

Impressie van de recente filmshow van QCEA van 'Shadow World' in Brussel: om mensen bewust te maken van de EU neiging naar militarisering. v.l.n.r.: Laetitia Sédou (ENAAAT), Andrew Feinstein (schrijver) en Olivia Caeymaex (QCEA) foto: Nicolas Faivre /Kate McNally

QCEA Vergadering

door Corien van Dorp

Quaker
Council for
European
Affairs

Brussel 7-9 april 2017

Vrijdag in de namiddag kwamen de afgevaardigden van de Europese jaarvergaderingen aan. We werden gastvrij ontvangen door de staf van QCEA. De lente was ook in Brussel ontloken. Dit was onze eerste vergadering sinds de (door de Belgische overheid opgelegde) constitutie wijziging enerzijds en anderzijds de transitie van de werkwijze van QCEA omwille van het financiële klimaat. Waar onze vorige samenkomst werd beheerst door bovengenoemde processen, konden we nu een helder nieuw opgestart programma bespreken, met als focus vrede en mensenrechten. Vrijdagavond waren er twee sprekers: Een lid van de EU Commissie en tevens lid van de Brusselse maandvergadering: Sean Carrol. Hij kan terugkijken op 20 jaar werkervaring en werkt voor het programma "toekomst van Europa". Hij vertelde dat de Commissie vooral een raadgevende functie heeft, en stelde dat overheden niet gemaakt zijn om lief te hebben. En een lid van het Europarlement: Irene Bratosin-d'Almeida. Zij is pas enige jaren werkzaam bij de financiële coördinatie en beveiligingsaangelegenheden. In de financiële coördinatie worden keuzes gemaakt voor budgettering en fondsen vrijgemaakt voor pilotprojecten, zoals het project uit 2013 voor vrede bemiddeling en wetgeving waaraan ook de NATO meewerkt. De commerciële lobby en de wapenhandel oefenen hierop grote druk uit. Zaterdag werden de programma's voor vrede (Olivia Caeymaex) en mensenrechten (Sylvain Mossou) besproken.

Wat mij trof was de aanpak van vredesaangelegenheden door middel van stille diplomatie, wat gericht is op het delen van elkaars visie, aangevuld met de visie van Quakers. Binnen het brede spectrum van mensenrechten is er voor gekozen de belangen van de meest weerlozen; de migrantenkinderen die gevangen gezet worden, te behartigen. Doelen die QCEA zich stelt bij de ontwikkeling van beide programma's zijn onder andere:

- QCEA zichtbaar maken in het speelveld
- bruggen bouwen en uitvoerders in politiek Europa samenbrengen (stille diplomatie)
- een database maken van bestaand onderzoek betreffende vrede waarin is aangegeven welke methodes in welke situaties effectief zijn.

QCEA is bezorgd voor de Europese plannen om ontwikkelingsgeld over te hevelen naar militaire activiteiten, zelfs in het onderwijs (Erasmusproject). Terugkijkend op een goede vergadering gingen de meeste vrienden zondag na de wijdingssamenkomst weer huiswaarts.

Waarom ik deelneem aan 'Stop fuelling war'?:

door Erik Dries, april 2017

Voor mij is het de absurditeit van de wapenhandel.

En ik schaam me dat we als mensen de mechanismen die de wapenhandel mogelijk maken en ontwikkelen niet kunnen stoppen. Mechanismen als hebzucht, manipulatie, het duidelijke gebrek aan empathie met de slachtoffers, het korte termijn denken.

En ik voel woede omdat er zoveel geld aan dood en angst verspild wordt in plaats van aan leven en liefde te besteden.

En vaak denk ik aan een oude Quaker die me vertelde: 'Ik ben een pacifist. Pacifisme voor mij is moeilijk, ik werd in de tweede wereldoorlog bevrijd door geweren ... Maar dit geluid moet hier en nu zijn en moet gehoord worden "

Er zijn ethische, intellectuele en emotionele redenen om de verborgen transacties in de wapenhandel te ondersteunen ... maar ik prefereer de ethische, intellectuele en emotionele argumenten er tegen.

Laten we onze harten en gedachten gebruiken voor betere oorzaken dan voor oorlog.

Ik meen dat wanneer de schaduwwereld van de wapenhandel aan het oppervalk komt - zoals dat elke twee jaar in Parijs op Eurosatory gebeurt - we de gelegenheid moeten gebruiken om mensen bewust te maken van de absurditeit van de internationale wapenhandel.

Elke twee jaar is er een enorme wapenbeurs in Parijs. Al zo'n 25 jaar protesteren Quakers en anderen hier. Soms met maar een paar mensen. Soms met meer. Is dat belachelijk, naïef, utopisch? We willen een geluid laten horen tegen het onlogische idee dat meer en meer wapens voor veiligheid zouden zorgen.

We hebben een stichting in het leven geroepen: Stop Fuelling War.

Hiermee willen we bewustzijn bij het publiek vergroten en de praktische kant van de demonstratie ondersteunen (verzorgen van slaappleatsen, vervoer, baniers en dergelijke). Je kan lid worden voor 15 euro per jaar – laat dat even aan mij weten – en hieronder staan de gegevens voor donoren.

Hartelijke groet Erik Dries

Rib france:

Banque: 11206 Guichet: 00081 Numéro de compte: 00414314074 Clé: 33

IBAN: fr76 1120 6000 8100 4143 1407 433 BIC: agrifrrp812

Nom & adresse du titulaire: Assoc. Stop Fuelling War

Vredesmanifestatie bij Wapenbeurs ITEC in Rotterdam

door Sjors Beenker

Amsterdam-De Franciscaanse Vredeswacht organiseert - samen met anderen - op 16, 17 en 18 mei 2017 een vredesmanifestatie bij de ITEC militaire beurs die plaats vindt in het Ahoy complex in Rotterdam.

Op elk van deze drie dagen is er een wake van 9:00 tot 17:00, presentaties van 12:00 tot 14:00 en workshops van 11:00 tot 12:00 en 14:00 tot 15:00. Het zwaartepunt van de manifestatie ligt op dinsdag 16 mei, vooral tussen 12:00 en 14:00, dan willen we met zoveel mogelijk mensen aanwezig zijn.

De manifestatie heeft tot doel om - net als wat eerder gebeurde in Amsterdam en Keulen - de wapenbeurs te verbannen uit Rotterdam. Op een vreedzame wijze wil de Franciscaanse Vredeswacht - samen met anderen - door te waken, informatie te geven en in gesprek te gaan, voorkomen dat de miljarden handel in geweld stilzwijgend wordt goedgekeurd in Rotterdam.

ITEC, dat staat voor International Training Education and simulation Conference is een jaarlijkse militaire beurs gericht op het effectief leren omgaan met de moderne technologische wapens.

De beurs brengt producenten in contact met vooral militairen, die daarom ook o.a. gratis toegang hebben. De beurs wordt genoemd om zijn marketing campagne.

Bij de ITEC in Rotterdam zijn zeven van de tien grootste wapenbedrijven ter wereld aanwezig. Deze en andere deelnemende bedrijven leveren aan landen met interne conflicten, landen waar mensenrechten worden geschonden en landen die grote armoede kennen. Een aantal zijn ook betrokken bij de productie van kernwapens. De beurs richt zich vooral op het Midden-Oosten, een kruitvat van chaos, geweld en onderdrukking.

Een dag van de ITEC richt zich speciaal op het nieuwe gevechtsvliegtuig F35 (Joint Strike Fighter). Dit pure aanvalswapen, voor in het 'hoogste geweldsspectrum', zal in Nederland de F16 opvolgen en daarbij de kernwapentaak overnemen.

Er is nu een grote autonome ontwikkeling aan de gang op het gebied van militaire technologie. Producten worden kleiner, sneller, krachtiger en

goedkoper. Zij worden net als mobiele telefoons op elkaar aangesloten. De bediening wordt eenvoudiger en geautomatiseerd.

Producenten van militaire apparatuur doen er alles aan om hun producten in de wereld af te zetten. Militairen willen hogere budgetten en de nieuwste technologie. Politici vergroten hun aanzien en macht door daadkrachtige militaire acties, daarbij vaak ondersteund door een eenzijdige media.

Een beperkte groep van wapenproducenten, militairen, politici en vakjournalisten vertegenwoordigen een cultuur die de motor is achter oorlogen. Een cultuur die men vindt op plekken als de ITEC beurs in Rotterdam.

Wapens leiden tot spanningen en geweld. Geweld roept haat op en leidt tot nieuw geweld, de volgende oorlog is alweer ontstaan in de harten van de mens. Dit is een neerwaartse spiraal en mens onwaardig.

Aan ons, burgers de taak om grenzen te stellen aan deze op vijandschap gebaseerde expansiedrift en te kiezen voor een weg waarbij conflicten opgelost worden met verstand en rede, met liefde en vergeving, zodat de neerwaartse spiraal tot een einde komt.

De gemeente Rotterdam kan hierbij zijn verantwoordelijkheid nemen door niet te zwijgen, maar duidelijk te laten weten dat deze weg van militarisering niet de zijne is en dat ITEC niet meer welkom is in Rotterdam.

Voor informatie: Jeroen van de Loo, tel.06-533 512 32; vredeswacht@hetnet.nl
Facebook: [https://www.facebook.com/ events/209134632848380/](https://www.facebook.com/events/209134632848380/)

De organisatie bereidt de vredesmanifestatie bij wapenbeurs ITEC voor.

Paaszondag in Ramallah

door Marlies Tjallingii

We zijn zondag 16 april in Ramallah en we gaan naar de Quakermeeting. Wat een verrassing om daar Jean Zaru te zien in al haar betrokkenheid mensen begroetend en verwelkomend. Ze is blij ons te zien en wij zijn blij haar te zien. We dachten dat ze naar Amerika was vertrokken en zich bij haar familie had gevoegd. Ze vertelt dat ze niet gelukkig is met het feit dat het bericht de wereld ingekomen is dat ze niet meer in Ramallah zou zijn. Ze draagt wel het schrijverschap over aan iemand anders, een familielid die in de VS woont maar vier keer per jaar naar Palestina komt. Hij kan dan de zakelijke dingen voor de meeting regelen.

Jean is er helemaal en het is fijn om Pasen mee te maken in deze meeting. We worden gebracht door Basel Abu Zayda, directeur van het jeugd-entertainmentcentrum, 'Dar al Amal' (Huis van Hoop) waar we onze communicatiecursus geven. We laten Basel het meer dan honderd jaar oude meetinghouse zien. Als ik binnen kom en de akoestiek hoor, dan kan ik het niet laten om klanken te laten opkomen, die de ruimte vullen. Wat is dat bekend en mooi om te voelen en te horen. Basel is geraakt door de mooie ruimte midden in Ramallah. We vertellen dat we hier een uur in stilte samen zijn en dat er mensen kunnen opstaan om iets te zeggen. We nemen afscheid van hem, hij gaat weer naar Dar al Amal terug.

In de meeting zijn bezoekers uit verschillende delen van de wereld samen: Ramallah, Californië, (V.S.), Engeland en wij uit Nederland. We ontmoeten een andere Jean uit Californië die we ook tijdens de Quaker wereldconferentie in Peru (januari 2016) ontmoetten. Herinneringen aan deze inspirerende wereldconferentie komen weer boven. We ontmoeten

ook weer David die 'Friend in Residence' is op de Friends School (de door de Quakers gestichte middelbare school). Dit betekent dat hij er nu als leraar werkt en ook daar in een appartement woont. Hij blijft nog tot juli in Ramallah, maar komt in oktober weer terug met een groep Quakers van de QVA (Quaker Voluntary Action) die een werk retraite komen doen. Dat is in de tijd van de

David en Jean na de meeting

olijfoogst. Een van de activiteiten van de groep zal dan ook zijn om samen met Palestijnen olijven te gaan plukken. Wij plannen om in oktober onze vierde cursus te komen geven in Dar al Amal in Ramallah, de laatste in deze serie van onze communicatie cursussen. Dus we zullen hem dan ook weer ontmoeten.

Aan het begin van de meeting heet Jean Zaru iedereen welkom en ze nodigt ons uit om ieder op onze eigen wijze bij te dragen aan de stilte: door in stilte mee te doen, in woorden, in zang of met muziek. Tegenover ons zit Dylan die een dwarsfluit op zijn schoot heeft liggen. Na een stilte vertelt Jean over haar gedachten naar aanleiding van het Paasverhaal, de vrouwen die bij het kruis blijven en die als eerste ontdekken dat Jezus is opgestaan uit het graf. Zij zijn zo moedig om te blijven bij Jezus en hem niet in de steek te laten. Ook in de Palestijnse realiteit hebben de vrouwen een belangrijke rol in het trouw blijven aan de boodschap van vrede. Intussen stromen er tranen over mijn wangen, ik voel daardoor meer ontspanning komen, los laten van de emoties. In deze ruimte waar we zoveel dagen hebben gewerkt met allerlei soorten mensen die onze cursussen hebben gevolgd. Waar we vaak de meeting hebben mee gemaakt zoals nu ook weer. Waar we ons thuis voelen. Ik sta op en vertel van mijn emoties en zing het lied: I've got peace like a River, (zie volgende bladzijde voor tekst en muziek). Daarna speelt Dylan op zijn fluit, wat klinkt dat prachtig in deze ruimte van oude stenen! Dan komt het verzoek om het lied 'Love is come again' te zingen (zie blz 5). We krijgen allemaal een songboek en zingen samen een Paaslied van de opgestane Heer en het beeld van graan dat uitloopt. Dylan begeleidt dit lied met zijn fluit.

In de stilte klinken de klanken na en kom ik verder tot stilte in mijzelf. Wat een fijne mogelijkheid om alle emoties te verwerken die ik in de afgelopen weken heb gehad.

Na de meeting drinken we koffie en thee en praten we uitgebreid met elkaar. Het is als een thuiskomen voordat we verder op weg gaan naar onze laatste tussenstop in Israël bij de schoonouders van onze dochter Riekje, voordat we weer naar huis gaan.

Wat goed om te weten dat Jean Zaru er in oktober ook zal zijn, dat we haar dan kunnen bellen om elkaar uitgebreider te ontmoeten. In een volgende Vriendenkring meer over onze cursussen.

uitwisselen van ervaringen na de meeting

Peace Like a River

The fruit of the Spirit is love, joy, peace... Gal. 5:22

TRADITIONAL

TRADITIONAL

1. I've got peace like a riv - er, I've got peace like a
2. I've got love like an o - cean, I've got love like an
3. I've got joy like a foun - tain, I've got joy like a

riv - er, I've got peace like a riv - er in my soul, I've got
o - cean, I've got love like an o - cean in my soul, I've got
foun-tain, I've got joy like a foun-tain in my soul, I've got

peace like a riv - er, I've got peace like a riv - er,
love like an o - cean, I've got love like an o - cean,
joy like a foun - tain, I've got joy like a foun-tain,

I've got peace like a riv - er in my soul. (my soul)
I've got love like an o - cean in my soul. (my soul)
I've got joy like a foun - tain in my soul. (my soul)

Is de seculiere staat haalbaar en wenselijk?

door Alex de Brouwer

Met Frankrijk voorop, horen we steeds vaker dat het dragen van religieuze uitingen, zoals een hoofddoek, kruisje, keppeltje, tulband of mala, verboden wordt in de openbare ruimte. Nu zijn Quakers vaak niet zo van religieuze dogma's en symbolen en richten zij zich op het innerlijk licht en de directe ervaring van God, vaak zonder woorden en concepten, maar kun je religie en de staat wel scheiden?

Één zaak is meteen duidelijk: de scheiding tussen staat en levensbeschouwing is onmogelijk, want het atheïsme, het agnosticisme, het socialisme, het humanisme, het etiket groen, het liberalisme, het hedonisme en het anarchisme, om maar eens enkele voorbeelden te noemen zijn allen levensbeschouwelijk. We hebben een beschouwing op het leven nodig om politiek en handhaving te bedrijven. We moeten er eerder naar zoeken waar we een gedeelde ethiek hebben en die vinden de meerderheid van de mensen in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de VN. We delen met elkaar dat het humanisme en een duurzaamheidspolitiek en -cultuur belangrijk zijn. De vraag is alleen hebben we daarin een religieuze identificatie nodig? Wellicht sommigen wel en sommigen niet? Is het verkeerd om naar buiten te treden met je inzichten die voortkomen uit je visie op het geestelijke, God, het voorbeeld van Jezus Christus, Boeddha, Mohammed, Mozes of Krishna of de Geest van God, de Grote Geest, Absoluut Bewustzijn of mindfulness? Of: is het verkeerd de Quakergetuigenissen na te streven, zoals bijvoorbeeld: integriteit, vrede en geweldloosheid, eenvoud van leven, gelijkwaardigheid van allen, het vermijden van gokken, verzet tegen de doodstraf, het bevorderen van sociale en economische rechtvaardigheid en een eerlijk delen van de natuurlijke hulpbronnen? Moeten wij ons geloof verstoppen? En is het rechtvaardig als een levensbeschouwing gebaseerd op religie uit het pu-

blieke domein wordt geweerd en een levensbeschouwing gebaseerd op atheïsme, niet-weten of het bestaan van God niet relevant vinden niet?

Allereerst kun je je ook afvragen wie God is. Voor veel Quakers is dit vaak een onmogelijk te beantwoorden vraag. Toch zijn daarin wel richtlijnen of pogen te vinden. God is voor veel Quakers, de Ene. Immers zij zoeken de oecumene binnen alle godsdiensten en veel Quakers zien de God van de hindoes, moslims, joden of christenen niet als wezenlijk anders. Als er één goddelijk principe is, dat we als innerlijk licht ervaren kunnen we gaan beseffen dat God zich kenmerkt door eenheid. Het streven naar rechtvaardigheid, vrede, samen delen en een duurzame samenleving en duurzame ecosystemen onderstrepen die eenheid. Quakers willen zich meestal niet van de medemens afscheiden in zelfgenoegzaamheid en dogmatisme, maar in vrede en liefde zich met de ander verbinden, de eenheid bevorderen. Die eenheid vinden we terug in de menselijke familie die we mensheid noemen en in het mondiale ecosysteem en in de gehele kosmos, waarin alles op wonderbaarlijke manier met elkaar samenhangt. De hypothese van het bestaan van een God is niet vreemd als we de schoonheid van de natuur, de kosmos en de zeer diverse cultuur zien. Hoe dit allemaal geheel toevallig uit niets is ontstaan en zich zonder een intelligentie en liefde daarachter zich heeft geëvolueerd is zeer de vraag. Er zijn nog steeds vragen over hoe het eerste leven is ontstaan, hoe de ontwikkeling van mineralen naar plant, van plant naar dier en van dier naar mens is gegaan. Juist religie kan ons doen verwonderen over de schepping, die een evolutie niet per definitie hoeft uit te sluiten, en juist religie kan ons de toewijding geven om het mondiale ecosysteem te beschermen. De eenheid van alles wat bestaat vinden we ook terug in de Geest van God, die Quakers in de wijdingsbijeenkomsten ervaren en boeddhisten in de volle aandacht die zij tijdens de meditatie ervaren. Het contact maken met bewuste aandacht of God in de stilte, helpt ons in gewaar zijn. De dingen en onze gedachten, gevoelens en verlangens te zien in het juiste perspectief. We relativëren ons ego, maar zijn onszelf en de wereld gewaar met een blik van bovenaf, als een helikopterview. Veel politici zouden van het contact maken met de stilte en de geestelijke bestaansgrond, veel kunnen leren. En Galaten zegt de vrucht van de Geest is: liefde, vreugde, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, bet rouwbaarheid, zachtmoedigheid en zelfbeheersing.

Zoals het mondiale ecosysteem zich kenmerkt als een eenheid in diversiteit zo geldt dit ook voor de mens. In de natuur heeft het ontbreken van één soort direct invloed op de voedselketen en het ecosysteem. Soorten

zijn van elkaar afhankelijk en leven in een natuurlijke kringloop. We moeten zuinig zijn op de natuur en zo geldt dit ook voor de mens. Elke levensbeschouwing en elke etniciteit is een aanvulling op het geheel. Het grootste deel van de mensen is het eens dat humanistische waarden en duurzaamheidspolitiek bovenaan moeten staan. Dit laatste blijkt bijvoorbeeld ook uit het duurzaamheidsmanifest dat onder de bezieling van Jan Terlouw door bijna alle jongerenbewegingen van de Nederlandse politieke partijen in de Tweede Kamer werd getekend. In dergelijke waarden moeten we elkaar vinden en daarvan werk maken. Maar vanuit welke levensbeschouwing je dit doet, moet niet uitmaken. Bestaat de seculiere staat wel? En voegt het inzicht dat ontluikt in een stille wijdingsamenkomst of in mindfulness mogelijk niet iets toe aan de maatschappij? En als we de mensenrechten en duurzaamheid steunen, betreft het dan niet een ethiek, die een religieuze meerwaarde kan hebben? En is het niet onontbeerlijk te erkennen dat we bewust zijn, en dat wat dit is een raadsel is, maar dat er dus ook een geestelijke bestaansgrond van het leven is? Is het mogen uiten van je levensbeschouwing, of die nu wel of niet religieus is geïnspireerd, niet een grondrecht van een ieder dat direct in lijn staat met Artikel 1 van de Grondwet? Laten we de diversiteit van de mensheid en de natuur vieren en geen populisme of Franse toestanden binnenhalen. Van de andere kant moeten we natuurlijk ook niet terug naar de tijd waarin geestelijke elites macht hadden over het bestuur van een regio of land. Maar iedereen heeft een levensbeschouwing en laat daarvoor plaats zijn in het debat en in de publieke ruimte. Laten we daarin vooral zoeken wat we als verenigde burgers en naties met elkaar delen, maar ook open staan voor en luisteren naar elkaars levensbeschouwing. Hiervoor zou alle ruimte moeten zijn. Als we goed luisteren zijn de gemeenschappelijkheden veel wezenlijker dan de verschillen. De regenboog toont ook zijn eenheid in diverse kleuren die naast elkaar bestaan. Van dit Gods wonder kunnen we genieten of we nu in Hem of Haar geloven of niet. De hemel met de regenboog is er voor iedereen en laat dit zo ook zijn voor onze gedeelde natuur, economie, politiek en cultuur. Laten we een veelkleurige horizon aanschouwen en ons verwonderen over de schoonheid van het schilderachtige hemelgewelf.

EcoQuaker:

door Mieke van Opheusden

Samen met veel anderen doe ik mijn best om zo goed en kwaad als het kan mijn steentje bij te dragen aan een beter milieu. Of beter gezegd een minder slecht milieu. Rekening over naar de Triodos, verwarming een graadje lager, toch maar met het openbaar vervoer in plaats van met de auto, etcetera. En hoewel het zijn mooie kanten kent ervaar ik het ook geregeld als een worsteling. Want ik blijf zitten met een zeurend schuldgevoel, de gedachte 'ik doe niet genoeg' is nooit ver. Hoe weeg ik verschillende belangen op een oprechte manier tegen elkaar af? En daarnaast is het ook lang niet altijd duidelijk wat nu de beste optie is. Er is nog zoveel dat ik niet weet. Hoe maak ik kaas van tegengestelde ideeën? En omdat ik waarschijnlijk niet de enige ben die zich deze vragen stelt, wil ik ze hier met jullie delen. De komende maanden hoop ik met jullie een 'ecollage' te maken van al die dingen waar ik als eerlijke, hardwerkende Quaker in het dagelijks leven tegenaan loop. Dilemma's, vraagstukken, filosofische overdenkingen en bronnen van hoop. Zijn elektrische auto's duurzamer? Heeft afval scheiden zin? Hoe eet ik verantwoord? Als thema voor mijn eerste artikel heb ik een lekkermakertje: chocola!

Samen met koffie en bananen behoort chocola tot de eerste producten waarvan een 'ethischer' versie op de markt kwam. In 1988 begon stichting Max Havelaar met Fair Trade koffie en in 1993 werd daar chocola aan toegevoegd. Anno 2017 is er een ruime keus aan verschillende keurmerken voor de betrokken consument. Mars heeft een kikkertje van de Rainforest Alliance op zijn reep staan en Cote d'Ivoire draagt een cacao-life logo. Sinds 2003 is er Tony Chocolonely-chocola op de markt met het Fair Trade logo en een goede PR over slaafvrije chocola. Verkade was een tijdje Fair Trade maar is overgegaan op UTZ, en zelfs het

huiskamer-chocola van de Albert Heijn is tegenwoordig UTZ gecertificeerd. Alle chocola is eerlijk, maar sommige chocola is eerlijker dan andere, zo lijkt het wel. Ethisch consumeren is hip en er is geld aan te verdienen. Reden voor mij om achterdochtig te worden, en ik wil wel eens weten hoe het eigenlijk zit met al die keurmerken, en waar ik als consument nu goed aan doe.

Over het vergelijken van de verschillende logo's valt van alles te zeggen. Rainforest Alliance richt zich meer op ecologie, terwijl FairTrade op het sociale aspect richt.

UTZ is duidelijk een 'softer' logo, met minder strenge eisen dan de anderen. Maar mijn eerste conclusie na een middagje surfen op het internet is dat een logo niet alles zegt. Een groot deel van de Fair Trade boeren zijn bijvoorbeeld biologisch, dus dat krijg je er vanzelf bij. Tony Chocolonely neemt extra maatregelen die geen eis zijn voor Fair Trade, zoals bijvoorbeeld het gebruiken van gerecycled papier voor de wikkel en het werken met langetermijncontracten met de boeren.

Maar zijn Fair Trade boeren echt beter af? En hoe weten we of er geen negatieve gevolgen zijn voor andere boeren? Daar blijkt eigenlijk weinig onafhankelijk onderzoek naar te worden gedaan. Maar voorzichtige conclusies zijn teleurstellend. Fair Trade is goed voor sommige, toch al gemiddeld goedverdienende boeren, maar er is geen

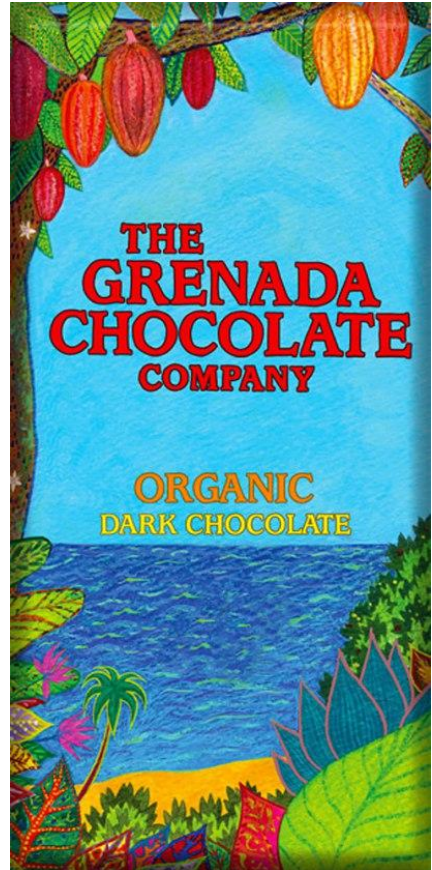
indicatie dat de allerarmsten er baat bij hebben. Mogelijk zijn ze soms zelfs slechter af, omdat ze bijvoorbeeld uit de markt geprijsd worden. Misschien ook niet zo gek. Wat ooit begon als een kleinschalig initiatief is nu uitgegroeid tot een speler op de wereldmarkt en dan heb je niet meer alles in de hand.

In de biowinkel van Wageningen, waar ik werk, worden repen van het merk Grenada verkocht. Deze repen worden kant en klaar uit Grenada geïmporteerd, dus ook de verwerking en de verpakking gebeurt lokaal, tot en met de ontwikkeling van de recepten en het design op de wikkel. De chocoladefabriek werkt op zonne-energie. Vervolgens gaat het per zeilschip naar de haven van Rotterdam, en vandaar wordt het met de fiets naar de winkel gebracht. Geen Fair Trade label, wel bio.

Dat is er dus ook. Ik denk niet dat dit initiatief ooit zal opschalen naar wereldniveau, maar misschien is dat wel niet zo belangrijk.

Ik eindig geloof ik met meer vragen dan antwoorden. Maar ach, dat had ik eigenlijk wel kunnen verwachten. Of ik nu voortaan altijd op Grenada-repen overga, weet ik nog niet. Dat zou een aardige aderlating van mijn portemonnee zijn. Bovendien lijd ik aan een milde vorm van karamel-zeezout-chocolade-verslaving, dus dat is een bijkomende moeilijkheid. Voor volgende maand ga ik mij verdiepen in het milieueffect van activiteiten zoals dit onderzoekje: hoeveel energie kost internetten?

Zit je ook met een dilemma of een vraag over duurzaamheid in het dagelijks leven, of heb je een suggestie voor een onderwerp? Laat het me weten op mieke.vanopheusden@posteo.de.

Handen en Voeten: Een stukje geschiedenis

door Wils 't Hart

De AV komt eraan en daarmee ook het verzoek mee te werken aan onze verkooftafel. Niet iedereen weet het verhaal van deze gewoonte, dus daarom een stukje geschiedenis. Wie van jullie kent onze Miep Lieftinck nog? Als je haar kent, ben je waarschijnlijk al aardig op leeftijd (net als ik). Miep van de Vriendenkring, Miep van alles regelen, Miep van informatie voor belangstellenden, bijeenkomsten regelen en ga maar door. Ik leerde haar kennen toen ik bij het Genootschap kwam in de zeventiger jaren. Miep was heel kordaat, altijd in de weer. Zij kon prachtig vertellen over wat zij en een groep vooral vrouwen in de oorlog in Amsterdam allemaal voor elkaar boksten. Zij hebben daar veel goed gedaan en verdienen veel respect. Later had Miep in Den Haag een kleine verkoop van spulletjes op de schoorsteenmantel van het meetinghuis. Dit voor diverse goede doelen die haar allemaal na aan het hart lagen. Als er een AV of herfstbijeenkomst kwam, ging alles in een koffer en werd het de kofferverkoop. Daarbij ben ik haar gaan helpen, van een koffer werd het een tafel vol: de verkooftafel was geboren. Miep werd ouder, het ging niet meer zo goed. Ik trof haar eens huilend bij de verkooftafel, daar heb ik haar beloofd dat het door zou gaan, ook als zij het niet meer kon. Dat is gebeurd. Later is de organisatie weer veranderd, zodat we nu allemaal spullen meebrengen. Wat niet verkocht wordt door de bringer wordt weer meegenomen. Dat werkt prima. In de loop der jaren zijn er zeker enkele duizenden gulden/euro's voor een goed doel bij elkaar gebracht! De opbrengst ging in 2014 naar het Trauma Healing and Reconciliation Services, Healing from the Heart of Africa (THARS) van David Niyonzima, Burundi, in 2015 naar het Jeanette Noëlhuis in Amsterdam, (inzet voor asielzoekers) en in 2016 naar het Amary Playcentre in Ramallah, Palestina. Er wordt verzameld, gekookt (jam) en gebakken (koek), gebreid en geschilderd. Natuurlijk dit jaar ook weer! Miep vertelde mij, dat toen haar man ging overlijden en hij het er erg moeilijk mee had om alles los te laten, zij hem toen gezegd heeft: Je hebt hier op aarde in mij nog altijd een stel 'Handen en Voeten'.

boekentafel in 2013 met o.a. Wils

Vrienden in het hele land

Maandvergaderingen, bijeenkomsten

NON

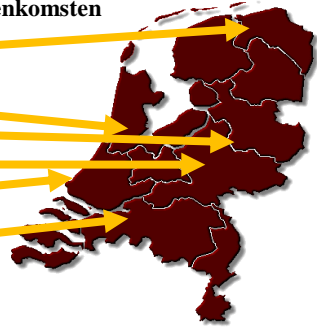
A'dam

Deventer

MiZuNed

Haagse

Breda/Ulvenhout

Quaker Secretariaat:

Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers).

tel.: 06 13700682, e-mail: secretariaat@deQuakers.nl.

Penningmeester Nederlandse Jaarvergadering:

Bankrek. NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Religieus Genootschap der Vrienden - Quakers- te Amsterdam.

Quaker Bibliotheek:

Vossiusstraat 20, 1071 AD Amsterdam, bibliothecaris - Marianne IJspeert.

Quaker Literatuur:

Willem Furnée ; Badhuisweg 149, 2597 JN 's-Gravenhage tel.: 070-3220544, e-mail: literatuur@Quakers.nu, bankrek.: NL70 INGB 0000 313040 t.n.v. Quaker Literatuur.

Amsterdamse Maandvergadering:

Schrijver: Hans Weening, Lijnbaansgracht 208b, 1016 XA Amsterdam, 085-8780821, e-mail: hweening@xs4all.nl, bankrek.: NL81 INGB 0004 9200 51 t.n.v. A'damse MV Quakers te Anna Paulowna.

Haagse Maandvergadering:

Schrijver: Willem Furnée, e-mail: haagsevrienden@Quakers.nu, Haagse Maandvergadering, Stadhouderslaan 8, 2517 HW 's-Gravenhage. tel. 070-3600621, bankrek.: NL48 INGB 0001 8562 21 t.n.v. Haagse Vrienden, Quakers Den Haag.

Midden- en Zuid-Nederlandse Maandvergadering:

Schrijver: Els Ramaker, tel. 0344 606818/0636361350. email: els@ramaker.me, bankrek.: NL67 TRIO 0197 6518 52 t.n.v. Rel. Gen. der Vrienden-Quakers- te Deventer.

Deventergroep:

Inlichtingen: Frieda Oudakker 0644794366, email: friedaoudakker@live.nl.

Noord Oost Nederlandse Maandvergadering:

Schrijver: Kees Nieuwerth; Hoofdstraat 26; 9514 BE Gasselternijveen; k.nieuwerth@wxs.nl, bankrek.: NL12 INGB 0001 5908 95 t.n.v. N.O.N. MV Rel. Gen. der Vr. te Groningen.

Quaker Hulpfonds:

Schrijver vacature. Penningm: Johannes Borger, e-mail: johannes.borger@hotmail.com, bankrek. is NL94 TRIO 0338 4113 64. t.n.v. Quaker Hulpfonds Religieus Genootschap der Vrienden, Quakers, te den Haag.

Vrienden voor Brussel (VVQREA):

Schrijver: Peter van Leeuwen, tel.: 0182-611786; e-mail: vyqrea@gmail.com, bankrek. NL93 TRIO 0391 2219 65 - t.n.v.: Vrienden van de Quakerraad te Helmond.

Waar zijn Quakerbijeenkomsten?

Wijdingssamenkomsten in Nederland en België

Amsterdam	Iedere zondag 10.30	Vossiusstraat 20, Amsterdam, info: 085-8780821, e-mail: hweening@xs4all.nl
Antwerpen	Geen vaste tijdstippen	Info Jan Peeters tel.: 0032.15.24 75 10 email : boekrijk@hotmail.com
Breda/ Uilvenhout	Op zondag 11 juni 2017 in Oosterhout om 11.30	Info.: Corien van Garderen: tel.:076-8502421 of Hennie Jansen tel.:0492-537991.
Brussel	iedere zondag 11.00	Quaker House, Square Ambiorix 50, 1000 Brussel, tel.: 00.32.2.230 49 35
Bennekom	Iedere zondag: 10.30	"Commanderij", Commandeursweg 44, Bennekom. e-mail: els@ramaker.me Elke zondag is er wijdingssamenkomst van 10.30 – 11.30 op de 2e zondag van de maand is er eerst een worship-sharing en daarna wijdingssamenkomst tot 12.00.
Deventer	Wijdingssamenkomst 3 ^e zondag 10.30 Gespreksavond: 1 x maand: 18.30 op wisselend di/do	Wijdingssamenkomst in het Meester Geertshuis, Assenstraat 20, 7411JT Deventer. Gespreksavonden, data en inlichtingen bij Frieda Oudakker tel. 0644794366, email: friedaoudakker@live.nl
Groningen	2e en 4e Zondag van de maand: 10.30	2 ^e en 4 ^e zondag: De Poort, Moesstraat 20, 9717JW Groningen, tel. 050-5712624 Kinderen zijn welkom! Graag tevoren doorgeven aan de schrijver: Kees Nieuwerth k.nieuwerth@wxs.nl
Den Haag	Iedere zondag: 10.30	Stadhouderslaan 8, Den Haag. Kinderen zijn altijd welkom. Bij kennisgeving vooraf is er voor hen een aangepast programma. Info: tel. 070-3600621
Wijhe, bij Zwolle	Eerste zondag van de maand 10.30	Wim en Deborah Balijon: tel.: 0570-597170 Slotpark 77, 8131 DW Wijhe. Graag aanmelden als je komt.
	Wijdingssamenkomsten op Afstand	<ol style="list-style-type: none"> 1. Meeting at a Distance. Inlichtingen: caroline.wilson@esade.edu 2. Online meeting for worship: op tijdstippen rekening houdend met verschillende tijdzones, bekendmaking op: Quakerworship.org 3. Quaker Faith and Fellowship: internetforum: www.Quakerfaithandfellowship.org

Ramallah Meeting House

Prachtige Quilt in het Quaker meetinghuis in Ramallah

bloemen in de tuin van de Quakers in Ramallah

olijven plukken in de tuin van de Quakers door QVA (blz 32)